

Trening umiejętności interpersonalnych w terapii zaburzeń płynności mowy

Training of interpersonal skills in therapy of fluency disorders

Patrycja Warzecha¹

Magdalena Wnuk¹

Katarzyna Węsierska^{1,2}

katarzyna.wesierska@us.edu.pl

¹ Uniwersytet Śląski



² Centrum Logopedyczne w Katowicach



Wprowadzenie:

Sprawne komunikowanie się ma istotny wpływ na relacje międzyludzkie, a jakość komunikacji odgrywa znaczącą rolę w życiu człowieka (DeVito, 2012). Wyniki badań prowadzonych na gruncie logopedii wskazują, że osoby zmagające się z zaburzeniami płynności mowy, np. doświadczające jąkania, zmagają się z przejawami dyskryminacji i często wycofują się z kontaktów społecznych z otoczeniem (Boyle, Blood, 2015). Skuteczne komunikowanie osób jękających się uwarunkowane jest nie tylko poziomem płynności ich wypowiedzi, ale jest zależne również od kompetencji interpersonalnych, takich jak: umiejętność nawiązania i utrzymania kontaktu wzrokowego, pełnego słuchania, nieprzerywania, stosowania adekwatnej mowy ciała (Reardon-Reeves, Yaruss, 2013; Rustin i in., 2001; Tarkowski, 2003; Turnbull, Stewart, 2010). Nabywanie umiejętności skutecznego komunikowania i doskonalenia kompetencji interpersonalnych jest istotnym komponentem współczesnych terapii jąkania. Odnosi się to zarówno do terapii dla małych dzieci, które zwykle wdrażane są za pośrednictwem rodziców, jak i terapii dzieci starszych, młodzieży i osób dorosłych (Guitar, Peters, 2014; Kelman, Nicholas, 2013).

Poster prezentuje wyniki projektu badawczego wdrażanego w Instytucie Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego oraz w Centrum Logopedycznym w Katowicach z udziałem trzech grup uczestników – dzieci jękających się, ich rodziców (uczestniczących w zajęciach grupowych w Centrum Logopedycznym) oraz członków grupy samopomocowej dla osób jękających się – Klubu ludzi mówiących (Michta, Mroziak, Pakura, 2016). Dla wszystkich trzech grup zostały zorganizowane zajęcia warsztatowe, podczas których prezentowano i ćwiczone różne aspekty komunikacji interpersonalnej (np. uważne słuchanie, utrzymywanie kontaktu wzrokowego, dopasowywanie komunikacji niewerbalnej do wypowiedzanego komunikatu i in.). Osoby uczestniczące w warsztatach wraz z pomocą prowadzących ustalały, jakie są podstawowe umiejętności związane ze skutecznym komunikowaniem się. Po warsztatach uczestnicy wypełniali ankiety opracowane na potrzeby tego projektu.

Cel podjętych badań:

Celem badania było wysondowanie opinii osób jękających się (dzieci, młodzieży i osób dorosłych) oraz ich bliskich – rodziców, na temat roli rozwijania kompetencji interpersonalnych w terapii jąkania.

Metodologia:

Informacje, które zbierano wśród osób jękających się (dzieci, młodzieży i dorosłych) oraz ich bliskich – rodziców, dotyczyły takich kwestii jak:

- potrzeba zdobywania wiedzy i umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej,
- poglądy osób jękających się i ich bliskich na temat własnych kompetencji w tym zakresie,
- sugestie respondentów dotyczące podnoszenia kompetencji interpersonalnych w toku terapii logopedycznej lub w ramach uczestnictwa w spotkaniach grupowych dla rodziców dzieci jękających się lub grupy samopomocowej dla osób jękających się.

W ramach wdrażanego projektu badawczego opracowano autorskie kwestionariusze ankiet dla dzieci i młodzieży, dla rodziców oraz dla dorosłych osób jękających się. Kwestionariusze ankiet składały się z pytań otwartych i zamkniętych oraz pytań metryczkowych. Ankiety były rozdawane po warsztatach z zakresu komunikacji interpersonalnej zorganizowanych dla poszczególnych grup:

- dzieci i młodzieży (n = 6, od 8 do 16 lat, w tym 3 dziewczynki),
- ich rodziców (n = 7, w tym 6 kobiet),
- dorosłych osób jękających się (n = 8, w wieku od 25 do 67 lat, w tym 3 kobiety).

Projekt badawczy był wdrażany w okresie od grudnia 2015 roku do czerwca 2016 roku.

Z uwagi na małą liczbę respondentów uczestniczących w tym projekcie badawczym, zgromadzone dane poddano wyłącznie analizie jakościowej.

Wnioski:

Osoby jękające się skupiają się przede wszystkim na płynności wypowiedzi, a nie doceniają innych elementów komunikowania się:

- ✓ większość respondentów nie w pełni zdaje sobie sprawę ze znaczenia takich aspektów komunikacji interpersonalnej jak: kontakt wzrokowy, aktywne słuchanie, nieprzerywanie innym czy udzielanie adekwatnych informacji zwrotnych,
- ✓ wszystkie uczestniczące w projekcie osoby jękające się wyrażały zainteresowanie podnoszeniem swoich kompetencji interpersonalnych,
- ✓ zarówno osoby jękające się, jak i rodzice dzieci jękających się, podkreślali, że osobie zmagającej się z zaburzeniami płynności mowy jest potrzebne specjalne wsparcie ze strony otoczenia – rodziców, nauczycieli, by osiągać postępy w komunikowaniu się, a szczególnie w budowaniu poczucia pewności siebie i adekwatnej samooceny.

Wybrane komentarze klubowiczów i rodziców uczestniczących w warsztatach:

- ✓ *Fundamentem sprawnej komunikacji interpersonalnej są: realne oczekiwania, akceptacja, słuchanie, stwarzanie okazji do mówienia i pochwały...*
- ✓ *Dobry mówca powinien słuchać oczami, całym ciałem. Okazywać mi empatię. Dawać mi do zrozumienia, że mnie chętnie słucha...*
- ✓ *Wierzę, że aby być skutecznym mówcą, moje dziecko potrzebuje przede wszystkim dobrych słuchaczy i akceptacji...*
- ✓ *Starsze osoby jękające się potrzebują tego samego, co dzieci z zaburzeniem płynności mowy – wyrozumiałości, ciepłych pochwał, a także okazania zainteresowania ich wypowiedziami...*

Opis realizacji projektu:

Warsztaty dla dzieci jękających się:

Zakres tematyczny wdrażanych ćwiczeń:

- ✓ Dobry mówca – kto to taki?
- ✓ Jak zdobyć zainteresowanie słuchaczy i jak nauczyć się dobrze słuchać?
- ✓ Całe ciało bierze udział w komunikacji – co to jest komunikacja werbalna i niewerbalna?
- ✓ Pochwały – dlaczego ich potrzebujemy?

Zdj. 1,2,3

Dobry mówca – owoce burzy mózgu uczestników warsztatów

Warsztaty dla rodziców dzieci jękających się:

- ✓ Co jest naprawdę ważne w dobrym komunikowaniu się?
- ✓ Jakie są moje i mojego dziecka mocne strony, a jakie powinny być obszary naszego dalszego rozwoju – w zakresie komunikowania się?
- ✓ Jak mogę wspierać moje dziecko, by było skutecznym mówcą?
- ✓ *Apel do ludzkości* – złote zasady wspierania komunikacji z dzieckiem jękającym się

Warsztaty dla członków Klubu ludzi mówiących – grupy samopomocowej dla osób jękających się:

- ✓ Jak nawiązywać i utrzymywać dobry kontakt wzrokowy?
- ✓ Jaka jest rola uważnego słuchania, jak doskonalić tę umiejętność?
- ✓ Emocje w komunikacji – jak sobie z nimi radzić?
- ✓ Komunikacja niewerbalna – jak to działa?
- ✓ Pochwała uskrzydla – jak chwalić skutecznie i jak przyjmować pochwały?

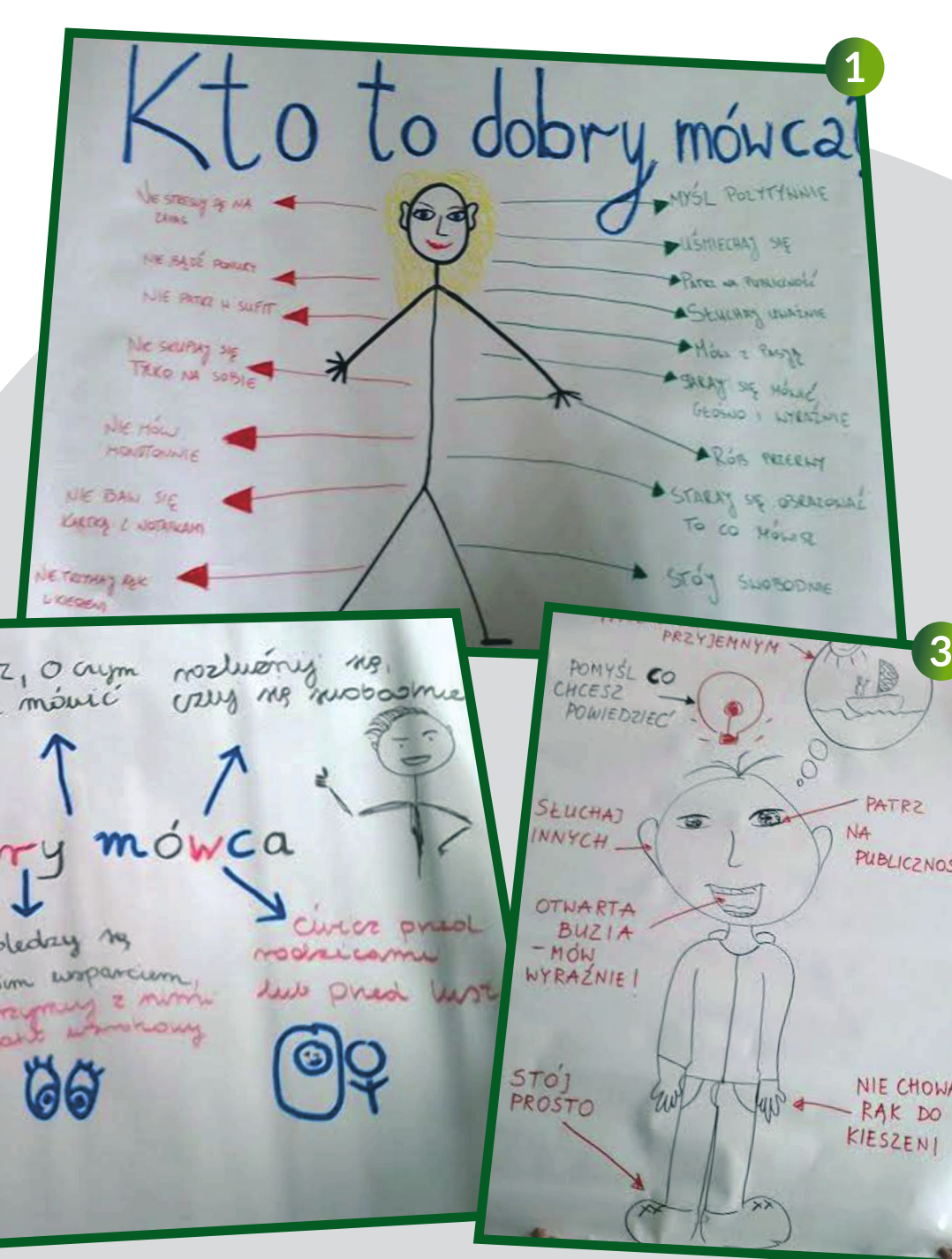
Zdj. 5.

Klubowicze ćwiczą utrzymywanie kontaktu wzrokowego



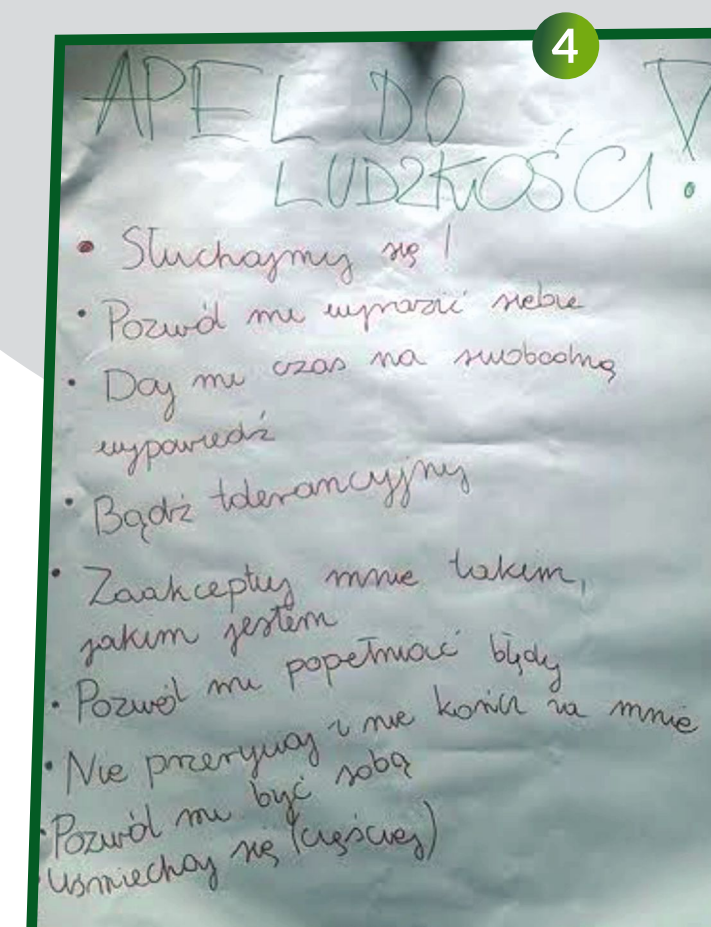
Podsumowanie:

Jakościowa analiza wyników wdrożonego projektu wskazuje, że trening umiejętności interpersonalnych wydaje się być niezbędnym elementem postępowania terapeutycznego w jąkanii. Osoby z zaburzeniami płynności mowy, podobnie jak ich otoczenie – często koncentrują się głównie na problemie utrzymania płynności wypowiedzi, nie dostrzegając zazwyczaj znaczenia innych aspektów kontaktów międzyludzkich (Chmela, Reardon, 2014). Uświadomienie zarówno osobom jękającym się, jak i ich bliskim, jak istotną rolę w skutecznym komunikowaniu się między ludźmi odgrywają takie czynniki jak: udzielanie pozytywnej informacji zwrotnej (pochwała) czy kontakt wzrokowy, uważne słuchanie i in., może znacznie podnieść ich poczucie pewności siebie podczas komunikowania się i radykalnie polepszyć jakość kontaktów interpersonalnych z otoczeniem.



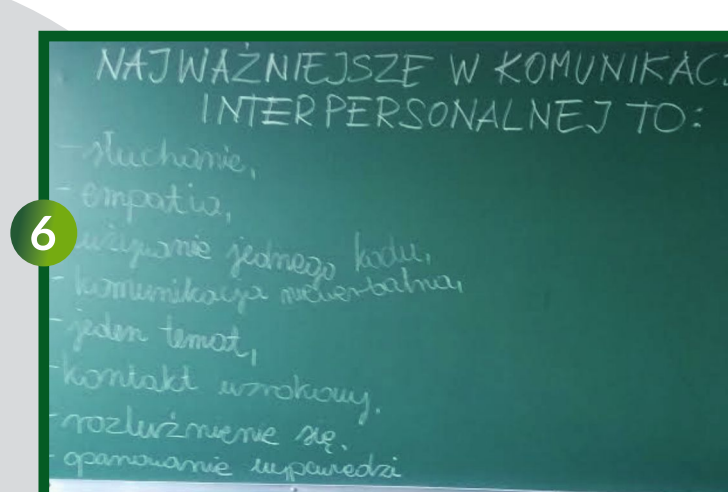
Warsztaty dla rodziców dzieci jękających się:

- ✓ Co jest naprawdę ważne w dobrym komunikowaniu się?
- ✓ Jakie są moje i mojego dziecka mocne strony, a jakie powinny być obszary naszego dalszego rozwoju – w zakresie komunikowania się?
- ✓ Jak mogę wspierać moje dziecko, by było skutecznym mówcą?
- ✓ *Apel do ludzkości* – złote zasady wspierania komunikacji z dzieckiem jękającym się



Zdj. 4

Apel do ludzkości – sformułowany przez rodziców dzieci jękających się



Zdj. 6

Opinie klubowiczów na temat najważniejszych aspektów komunikacji interpersonalnej

Bibliografia:
Boyle M., Blood C., 2015. Stigma and Stuttering: Conceptualizations, Applications, and Coping. In: K. St. Louis (ed.), Stuttering Meets Stereotypes, Stigma, and Discrimination. An Overview of Attitude Research, Morgantown, s. 43-70.

Chmela K.E., Reardon N., 2014. Jak skutecznie pracować nad postawami i emocjami w terapii jąkania. Katowice.

DeVito J.A., 2012. The Interpersonal Communication Book, 13th edition, Boston.

Guitar B., Peters T.J., 2014. Dobry metod terapii jąkania. Przewodnik dla logopedów. Katowice.

Kelman A., Nicholas, 2013. Praktyczna interwencja w jąkanii wczesnoszkolnym. Gdańsk.

Michta I., Mroziak K., Pakura M., 2016. Strefa płynnego jąkania i edukowania o jąkanii na Uniwersytecie Śląskim - Klub Ludzi Mówiących. „Forum Logopedyczne” nr 24, s. 209-216.

Reardon-Reeves N., Yaruss S. J., 2013. School-Age Stuttering Therapy: A Practical Guide. McKinney.

Rustin L., Cook F., Botterill W., Hughes Ch., Kelman E., 2001. Stammering: A practice guide for teachers and other professionals. London.

Tarkowski Z., 2003. Jąkanie jako zaburzenie komunikacji interpersonalnej. W: Olszowski A., Tarkowski Z. (red.), Zaburzenia procesu komunikatywnego. Lublin, s. 151-170.

Turnbull J., Stewart J., 2010. The Dysfluency Resource Book, 2nd edition, Milton Keynes.

Podziękowania:
Autorki pragną podziękować dzieciom uczestniczącym w zajęciach grupowych w Centrum Logopedycznym w Katowicach, ich rodzicom, a także członkom Klubu ludzi mówiących za ich aktywny udział we wdrażaniu tego projektu badawczego. Szczególne podziękowania są kierowane do terapeutów Centrum Logopedycznego oraz koordynatorów i liderów Klubu Ludzi Mówiących za ich pomoc i wsparcie podczas zajęć warsztatowych.